

In a report an unknown fact is entered in an appeal from the Lviv period of life by I. Ogiienka (1922-1923).

Key words and word-combinations: teaching courses, contract teacher, guardian of class.

Отримано: 18.02.2010 р.

УДК 001(477)(092):39

Г. К. Медведчук

*Державний історико-культурний заповідник «Межибіж»,
с.мт. Межибіж*

ВНЕСОК І. ОГІЄНКА В УКРАЇНСЬКУ ЕТНОГРАФІЮ І ФОЛЬКЛОРИСТИКУ

У статті йдеться про працю митрополита Іларіона (Івана Огієнка) «Дохристиянські вірування українського народу» (1965 р.).

Ключові слова і словосполучення: народні традиції, духовне життя.

«І. Огієнко прожив 90 років, і кожен день з його довгого життя був днем бджоли, що носить по краплині мед до свого вулика».

Дмитро Степовик, доктор мистецтвознавства.

Чи всім відомо: що першим ректором Кам'янець-Подільського Українського університету був Іван Огієнко, чия просвітницька робота для України привіюється до подвижництва Петра Могили та Івана Мазепи; що майже вісім місяців Кам'янець на Поділлі був тимчасовою столицею Української Народної Республіки і всю владу від імені уряду УНР здійснював один-єдиний міністр — Головуповноважений Іван Огієнко?

Він же — професор Українських державних університетів у Києві та Кам'янці-Подільському, особа, близька до гетьмана П. Скоропадського.

Він же — міністр віросповідань в уряді Директорії, особа, близька до головного отамана Симона Петлюри.

Він же — в майбутньому: Його Блаженство Блаженніший Владика Іларіон, митрополит Вінніпегу та всієї Канади, «Учитель нової епохи відродження української Церкви», «Найвизначніший піонер українознавства».

... Народився Іван Огієнко в Брусолові Житомирської області в селянській родині, був наймолодшою дитиною в багатодітній сім'ї. На третьому році його життя з батьком трапився нещасний випадок.

Ріс правдивий і спраглий до науки. Закінчив 4-річну початкову школу, 14-літнім прибився до Києва, де здобув військово-фельдшерську науку й на 6 років віддав себе службі у психлікарні. Не дослужив, склав екстерном іспит в Острозькій гімназії, всту-

пивши на медичний факультет університету, пізніше перевівся на історико-філологічний. Навчання на медичному факультеті дало добру нагоду опанувати дві класичні мови — латинську і грецьку, що надзвичайно прислужилося йому через багато років, коли перекладав «Біблію» з давніх мов на українську.

Успішно закінчив у 1909 році університет, через кілька років захистив магістерську дисертацію, хотів залишитися для викладання давньої української літератури, яку уподобав, як свою спеціальність. Його рекомендували викладачі факультету на одержання докторської і професорської стипендії, але ректорат відкинув це клопотання. Причина? Надто патріотичний цей Огієнко, занадто любить Україну, розмовляє українською мовою. Ні, Київському університету такий не потрібен!

Огієнко кілька років учителював у комерційній школі, одночасно закінчив Вищі педагогічні курси (1912 р.), викладав російську мову і літературу в гімназії та університеті — історію східнослов'янського наголосу. Починаються визвольні змагання українців за побудову власної держави. Започатковується українська школа. Де взяти підручники? І. Огієнко, як доцент Київського університету, пише і видає впродовж 1917-1918 років посібники, методички, підручники для шкіл та для самоосвіти.

Поразка визвольних змагань українського народу змусила Огієнка емігрувати у Польщу, а потім у Швейцарію і, нарешті, до Канади, де в 1951 році був обраний першоієрархом Української Православної Церкви. Почалася нелегка праця: організація вищої духовної освіти для православних українців Канади. Він розбудовує Бухаринський факультет Манітобського університету, стає його деканом на багато років, розгортає велику науково-дослідну роботу з історії культури, церкви, мови, етнографії.

Світове визнання принесли фундаментальні праці, які й нині не втратили свого наукового значення: «Українська культура» (1918), «Історія українського друкарства» (1924), «Візантія і Україна» (1954), «Українська церква за часів Б.Хмельницького» (1956), «Дохристиянські вірування українського народу» (1965) та інші.

Творчим подвигом І. Огієнка є його переклад на українську мову Святого Письма, виданого повністю в 1962 році.

Особливо визначною з погляду наукової розробки теми зв'язку українського християнства з народними традиціями, з народною культурою є монографія І. Огієнка «Дохристиянські вірування українського народу» (1965 р.), опублікована під іменем Митрополита Іларіона. Християнська церква впродовж багатьох століть різко відмежовувала себе від язичництва та всіляко боролася з його залишками. В Україні дохристиянські вірування іменувалися поганством («поганій» — злий, шкідливий, негативний).

Вже на початку передмови автор зазначає, що «поганський» не від українського «поганій», а від латинського «радіз» — село, «рада» — сільський, «радапі» — селяни, бо дохристиянські вірування найбільше і найстійкіше зберігалися на селі як сільська чи селянська віра.

І. Огієнко логічно чітко й науково послідовно розвиває думку про те, що релігійні вірування, як складова духовного життя людини,

дуже повільно піддаються змінам, і з введенням християнства напередодні вірування не зникли, а співіснували з ним, особливо в селянському середовищі. «І це двоєвір'я, — означає вчений, — панує й сьогодні в світі, де сильніше, а де менше, але воно таки панує в усіх народів світу. Панує так, як було і за перших віків Християнства: у духової інтелігенції Християнство більш-менш нормальне, а в «простого» народу — сильне ще й двоєвір'я, чи т. зв. поганство...» [1, с. 6].

Він говорить про важливість вивчення дохристиянських вірувань українців: «Сучасної духової культури українського народу належно й глибоко ніхто не зрозуміє, коли він не знає його вірувань дохристиянських».

Праця І. Огієнка продумана, логічно і чітко побудована, зрозуміла для найширшого читача. Використовуючи зроблене попередниками, автор науково-критично осмислює його результати і додає багато цікавих нових моментів, почерпнутих з українського матеріалу: історичного, літературного, фольклорного, етнографічного, мовного.

Надзвичайно цікавою є розвідка Івана Огієнка «Лайка в українського народу», написана на основі аналізу роману У. Самчука «Кулак» (І частина роману «Волинь»).

Журнали «Наша культура», «Слово істини», «Віра і культура» містять численні етапі, розвідки, дослідження самого їх видавця І. Огієнка та інших авторів зі сфери українського народознавства.

У нарисі «Українська культура» (1918 р.) він із захопленням говорить про феномен української народної пісні, в яку вклав «народ свою ознаку, ознаку багатой культури і яскравої талановитості» [2, с. 5], про унікальність у світовій культурі такого явища, як українські думи, які «роблять велике враження навіть на чужинців» [2, с. 9], характеризує розмаїття народного орнаменту, що «на кожному кроці життя селянського», вироби зі скла, глини, плетіння, ткацтво, різьба, писанки, вишивки, багатство і краса народного вбрання, будівництва [2, с. 10-11]. Великими здобутками культури вважає вчений неповторні українські народні звичаї та обряди, вироблені впродовж віків устої звичаєвого права.

Навіть те, що проаналізовано вище, дає право твердити про істотний внесок Івана Огієнка в українську етнографію й фольклористику. У Вінніпезі зберігається великий архів його рукописів, документів, матеріалів. Там — заснована ним бібліотека, одна з найповніших бібліотек Канади з українознавства.

Він був великим патріотом України, глибоким дослідником національного духу, ніколи не забував, хто він і звідки. Духовна спадщина митрополита Іларіона охоплює понад 1000 назв і творів — статей, нарисів, розвідок, монографій. Він був прозаїком і поетом, філософом та естетом, його переклади літургійної літератури вражають ясною доступністю слова, добрим літературним смаком. Другий український — Огієнків — переклад «Біблії» (перший — П. Куліша), мабуть, завжди вважатимуть взірцевим. Огієнко залишив по собі 44 українські переклади богослужбових книг!

Упокоївся 29.03.1972 року у Вінніпезі на руках своїх синів Анатолія і Юрія та секретаря І. Похильчука.

Величезна наукова і літературна спадщина Івана Огієнка, ім'я якого навіть не згадувалося впродовж десятиліть радянської доби, повинна служити новій Україні.

Список використаних джерел:

1. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. Історико-релігійна монографія / [Ін-т Дослідів Волині]. — Вінніпег: Накладом Видавничої Комісії при Товаристві «Волинь», 1965. — 424 с. [Репринтне вид.: К. : АТ «Обереги», 1991].
2. Огієнко Іван. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу : курс, читаний в Укр. Нар. Ун-ті / Іван Огієнко. — К., 1918. — 272 с. [Репринтне вид.: К. : Абрис, 1991].

The article is about work of Metropolitan Ilarion (Ivan Ohienko) «Pre-Christian Beliefs of Ukrainian People» (1965).

Keywords and words-combinations: folk traditions, spiritual life.

Отримано: 19.05.2010 р.

Л. Федорович

Вчитель, м. Хмельницький

«ТОБІ, УКРАЇНО, ВІДДАВ Я ВСІ СИЛИ...». (Спадщина Івана Огієнка у позакласній роботі)

«Життя, віддане Христу і Україні». Саме під такою назвою відбулася у Хмельницькій ЗОШ №25 імені Івана Огієнка тематична шкільна учнівська конференція.

Серед учасників конференції — учителі, учні 9-х та 11-х класів, голова міської «Просвіти» Зоя Олександрівна Діденко. Вона розповіла про цікаві моменти з життя І. Огієнка, передала матеріали про нього, надіслані професором Кам'янець-Подільського університету, огієнкознавцем, керівником Центру огієнкознавства університету, головою Всеукраїнського Товариства Сохачкою Євгенією Іванівною. Зоя Олександрівна також люб'язно передала книгу «Лист до калини» з автографом Івана Драча, який саме тоді перебував у Хмельницькому. На заході була методист міського управління освіти Думанська Галина Володимирівна.

Зі вступним словом до учасників конференції звернувся директор школи Сушкевич Іван Григорович, який розповів про присвоєння школі імені Івана Огієнка, про його роль як історичного діяча, вченого.

Урочисто прозвучав Указ Президента України Віктора Ющенка «Про вшанування пам'яті Івана Огієнка» (2007 р.). Учень 9-Б класу Туз Ростислав прекрасно зіграв роль великого сподвижника. Одягнений у митрополичий одяг, він розповів автобіографію Огієнка. До виготовлення костюму митрополита долучилися учні та вчителі школи (Антонова Н. Г., Кучер Л. В.)